

**POLISH-UKRAINIAN FOUNDATION «THE INSTITUTE OF
INTERNATIONAL ACADEMIC AND SCIENTIFIC COOPERATION»**

**THEOLOGICAL ACADEMY OF THE UNIVERSITY OF CARDINAL
STEFAN VYSHINSKY IN WARSAW**

FUNDACJA ADD

З Б І Р Н И К

*наукових есе учасників
наукового стажування для освітян*

"АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ"

**Варшава, Республіка Польща
28 січня – 08 лютого 2019 року**

Академічна доброчесність: виклики сучасності / Збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 28.01 – 08.02.2019). – Варшава, 2019. – 171 с.

Головний редактор:

Главчева Ю. М., заступник директора науково-технічної бібліотеки

Відповідальний секретар: к.е.н. Гребенюк Н.В.

Редакційна колегія:

Доктор технічних наук, професор **ЦМОЦЬ І.Г.**

Академік АЕНУ, доктор економічних наук, професор **ПРЯДКО В.В.**

Doktor nauk humanistycznych w zakresie historii **GAVRYLIUK I.**

Доктор права Віденського Університету **РУДАК Т.В.**

Кандидат економічних наук **ГРЕБЕНЮК Н.В.**

У збірнику викладено матеріали наукових есе учасників стажування, організованого Польсько-українською Фундацією - Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці спільно з Духовною Академією Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві та польською Фундацією ADD.

Метою стажування є ознайомлення із європейськими підходами щодо питання наукового плагіату і популяризація академічної доброчесності, а також підвищення кваліфікації освітян та поглиблення співпраці в академічній та науковій галузі між Україною та Польщею.

У збірнику розглядаються основні проблеми академічної доброчесності в навчальних та наукових роботах, що пов'язано з інтенсивною комп'ютеризацією та інформатизацією всіх аспектів людського життя.

Кривуша О.Л.,
к. мед. н., доцент кафедри педіатрії І
та медичної генетики, Державний заклад
«Дніпропетровська медична академія» МОЗ України

НАУКОВИЙ ПЛАГІАТ ЯК РОЗПОВСЮДЖЕНИЙ РІЗНОВИД ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Інтенсивна комп'ютеризація сучасного суспільства призводить до полегшення процесу вишукування матеріалів для написання наукових статей та робіт. В сучасному світі не потрібно витратити велику кількість часу, щоб відвідати бібліотеки та знайти потрібну інформацію. Зараз вистачить просто увійти в простір Інтернету. Інтернет полегшує здобуття знань, розширює географію й простір отримання інформації та досвіду, але водночас спокушає до привласнення текстів, досліджень чи думок інших авторів. Тому актуалізація впровадження принципів академічної доброчесності є дуже важливим питанням сьогодення. Проблема збереження академічної доброчесності має загальносвітовий рівень. Вважаю, що таке стажування для освітян, як "АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ", організоване Польсько-українською Фундацією - Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці спільно з Духовною Академією Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві та польською Фундацією ADD сприяє покращенню розуміння та міжнародній співпраці в напрямку сучасної академічної доброчесності.

«Ознакою освіченої особистості є вміння навчатись від інших та використовувати ці знання при створенні власних ідей і підходів, завжди віддаючи належну шану тим, хто торував їй цей інтелектуальний шлях. У цьому суть того, що називають академічною доброчесністю.» Мері А. Сіні, доктор філософії, проректор Коледжу при Університеті Меріленду (США). Нажаль в науковому середовищі завжди мали місце випадки, коли студенти, аспіранти або

науковці перекладали статті іноземних авторів та пробували друкувати їх під своїм ім'ям.

Відповідно до Закону України «Про освіту» академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Згідно того ж самого Закону України «Про освіту», порушенням академічної доброчесності вважається:

академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;

самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;

фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;

фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;

списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;

обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу; формами обману є, зокрема, академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація та списування;

хабарництво – надання (отримання) учасником освітнього процесу чи пропозиція щодо надання (отримання) коштів, майна, послуг, пільг чи будь-яких

інших благ матеріального або нематеріального характеру з метою отримання неправомірної переваги в освітньому процесі;

необ'єктивне оцінювання – свідоме завищення або заниження оцінки результатів навчання здобувачів освіти [1].

З цього великого переліку порушень принципів академічної доброчесності домінує саме плагіат. Ця проблема не оминає наукові роботи у будь-якій сфері діяльності. Скандальна ситуація набуває розголосу та ставить під сумнів репутацію окремих авторів чи, навіть, наукового закладу загалом. Це призводить до покарань, до більш суворого контролю академічних робіт, але остаточно викоренити плагіат з освітньої сфери наразі неможливо, оскільки не має уніфікованого підходу щодо його подолання.

Що ж таке плагіат та які його види існують? Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права», плагіат – оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору [2].

Сучасні дослідники класифікують плагіат за різними напрямками, видами діяльності та сферами застосування. Один з варіантів передбачає:

- професійний – присвоєння інтелектуальних, творчих, професійних здобутків інших у професійних цілях (мета – авторитет, заробіток, нагороди, визнання, тощо);
- освітньо-науковий плагіат – полягає у присвоєнні чужого інтелектуального майна виключно у процесі здобуття наукового ступеня, освітньої кваліфікації або визнання у цих напрямках;
- соціальний плагіат – виникає у побутових відносинах. Він є тим самим, що і «професійний», але не стосується фахової діяльності;
- нормативний плагіат – привласнення законодавчих, юридичних, методичних, наукових, практичних напрацювань. Його різниця полягає у тому, що він є загальним, без приналежності до чогось або когось [3, стор. 91].

В залежності від характеру дії, плагіат поділяють на:

- дослівне копіювання – дослівне відтворення частини або всієї роботи, без дозволу автора і без вказівки джерела;
- значне копіювання – включає в себе матеріали інших досліджень, процеси або таблиці;
- перефразування – відтворення ідей інших авторів без дослівного копіювання, але без дозволу автора і без вказівки на джерело;
- повторне використання свого тексту – відтворення частин своєї роботи в дослідженні та публікацію статті як абсолютно нової роботи [4].

Вважаю, що з точки зору наукової етиці, найважливіша класифікація плагіату – це розділення його на два типи: умисний та неумисний. В першому випадку автор намагається приховати факт запозичення чужого матеріалу і подати його як свій. Тоді як при неумисному плагіаті він просто не знає, як оформити свою роботу правильно.

Деякі науковці не в повному обсязі розуміють, що таке плагіат. Вони не знають правил цитування, вимог до оформлення посилань, принципів перефразування та рерайту.

Боротьба з умисним плагіатом повинна проходити в законодавчому полі юридичними методами, успішним прикладом такої тактики є Польща, Словаччина, Чехія та деякі інші країни.

Неумисний плагіату можна викоренити, якщо будуть розроблені та втіленні у життя методи уніфікованого підходу по оформленню та етичному написанню наукових статей та робіт. Провідну роль у реалізації цих планів повинні виконати курси, стажування, майстер-класи для науковців та освітян.

Науковий плагіат є загрозою не тільки з огляду на порушення прав авторів, а й гальмом розвитку будь-якої національної науки та культури. Відсутність реальних та потужних методів боротьби з цим негативним явищем становить загрозу виникнення псевдотворчості, псевдонауковості та збіднення інтелектуального потенціалу держави.

Оволодіння та дотримання принципів академічної доброчесності – запорука інтелектуальної гідності, економічного та культурного зростання та взірць освіченості кожного громадянина держави.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. (Редакція від 19.01.2019) Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>
2. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. (Редакція від 04.11.2018) Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>
3. Порало І.В. Інтелектуальний капітал України в полоні плагіату //Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – 2009. – №4. – С.89-97.
4. Види плагіату і способи його уникнення. Блог Романа Райдека. Режим доступу до ресурсу: <http://aphd.ua/vydy-plahiatu-i-sposoby-iohounyknennia/>